

ték a beszámolókat. Előfordult, hogy harmadik osztályos gyermekek kijavították társuk beszámolóját, mert nem szépen vagy nem jól fejezte ki magát.

A gyermekek hozzászólásai, véleménynyilvánítása, vitája, egyszerűval aktivitása ne maradjon el. Problémákat állítunk a gyermekek elé, feladatokat tűzünk ki, választási lehetőségeket biztosítunk. Az egész csoportot próbáljuk bekapcsolni a beszélgetésbe, kritikai állásfoglalásra buzdítjuk a gyerekeket.

A gondolkodás fejlesztésére számtalan alkalom található a kulturális foglalkozásokon. A meséket röviden megbeszéljük, figyelmüket a lényegre tereljük. Véleményt mondunk a szereplőkről. A felső tagozatban irodalmi versenyeket rendeztünk. A gyermekek irodalmi tájékozottsága, olvasottsága került a foypondra. Pl. részleteket olvastunk fel irodalmi művekből, vagy szereplők nevét soroltuk fel. A gyermekeknek ki kellett találni,

melyik könyvből valók a szereplők, ki a könyv írója. Hasonló versenyprogramot állíthatunk össze történelemből, zenéből, sportból.

Szavaló- és színen olvasó versenyeket rendeztünk. Az irodalmi szépérzék, a művészi tolmácsolás mellett ébren tartjuk tanítványainkban a költészet iránti érdeklődést. A séták, kirándulások sokféle élményt nyújtanak a gyerekeknek, az ismeretszerzéshez segítséget adnak. A gyermekek nagyon szeretik ezeket a sétákat. Kérdésekkel árasztanak el bennünket a látott dolgokkal kapcsolatosan. Összefüggéseket keresnek a kirándulás és az iskolában tanult anyagrészek között. Bírálják, véleményt mondanak.

A napközis nevelőnek elsődleges feladata a nevelés, a családi légkör megteremtése.

Fazekas Anna gyak. isk. tanító
Győr, Tanítóképző Intézet

A KISDOBOS MUNKA ÉS AZ ISKOLAI NEVELÉS

Az iskolai Rendtartás 8. §. (4) bekezdése írja:

Minden nevelőnek hivatásából eredő kötelessége, hogy nevelőmunkája során különös gondot fordítson az ifjúsági mozgalommal való együttműködésre. Segítse az úttörőszervezet tanulmányi, kulturális vagy sportmunkáját. Látogassa a mozgalom összejöveteleit. Vonja be a gyermek- és ifjúsági közösségeket egy-egy nevelési feladat megoldásába. Támogassa a szervezetet az órák kívüli foglalkozások megszervezésével és ellenőrzésével. Segítse az ifjúsági szervezet iskolai vezető szerveinek munkáját, öntevékenységük kibontakozását.

Az ifjúsági mozgalommal való foglalkozás a tanterv által előírt nevelési feladatok megoldásának is területe, másrészt hivatali kötelesség. Két fő munkaterületre van: az általános iskola és az ifjúságmozgalmi szervezet.

A két terület szoros egysége és kölcsönhatása társadalmi igény és pedagógiai szükségzerűség.

Az ifjúságmozgalmi szervezetek közül az úttörőcsapat része a *kisdoboscsapat*.

Itt éri a gyermekeket először a szervezett és tervszerű benyomások rendszere, amely meghatározó jelentőségű a társadalmi igényével azonos nézetek és magartartás irányára, tartalmára és mélységére.

A nevelési követelmények teljesítéséért különböző módszerekkel dolgozik a *kisdoboscsapat*.

TESTI NEVELÉS

A *kisdobos* próbakövetelmények 2. osztálytól szervesen ráépülnek a mindennapos testnevelésre. Pl. Végezz reggeli tornát! A há-

romtusa versenyekre való felkészülés pedig az őszi-tavaszi időszak foglalkozásainak gerincét képezi. Az erőpróbák jó akaratnevelő hatásúak. A csoportok megtanulják a kitartó, kemény munkát, de megtanulják a kudarcok elviselését is.

A hadijátékok, akadályversenyek, a honvédelmére való testi alkalmasság előkészítésére adnak jó lehetőségeket. Alkalmat találnak váratlan akadályok leküzdésére, a bajtársiasság gyakorlására. A nehéz körülmények közötti fegyelmezett magartartás erősíti a testet, lelket. Az egészségügyi szabályok megtartása a csapatban éppen olyan fontos és lehetséges, mint az iskolában. De itt más körülmények között: Elsősorban a szabad természetben érvényes higiénia ismeretével és alkalmazásával, az esetleges balesetekre való felkészüléssel, az eszközök és sebkötözősi anyagok használatával.

A gyermek mozgásigénye — főleg a városi — kényszerű korlátozásoknak van kitéve. Az oktatás óráin, a folyosón, a lakásban és a közterületeken egyaránt hiányzik az egészséges testi fejlődéshez elengedhetetlen természetes mozgás. Az örökös visszafogottság ellensúlyozása a biztonságos, szabad természetben töltött órsi vagy rajfoglalkozás és játszótéri tevékenység, ahol a felnőttek erős akarattal le kell küzdenie beavatkozási szándékát. Szerepe csak a testi épség megővése és az elvadulás megakadályozása.

A játszóterek a legtöbb esetben nem adnak mozgási lehetőséget a 6—14 éves korú gyermekeknek. A kisebbeknek készültek.

A *kisdoboscsapatban* folytatott játékos sporttevékenységek sikerélményhez, a társak-

kal való nemes vetélkedéshez visznek és a későbbi rendszeres sportolás és testedzés alapjait jelentik.

Ugyancsak a kisdobos élet teszi lehetővé az uszodai tartózkodást és a téli sportok gyakorlását. Az elkenyelmesedést küszöbölik ki az életkori-sajátságokhoz méretezett gyakorlatúrák, autóbusszal, vagy vonattal történő háztól-házig szállítás helyett.

VILÁGNÉZETI ÉS POLITIKAI NEVELÉS

A két fő nevelési tényező ugyanazokra a gyermekekre, gyakran ugyanazon körülmények között hat, de nem azonos formában.

A természeti és társadalmi valóság anyagsága, megismerhetősége kiderül a tanítási órákon, de közvetlen érzékelésére a kisdobos foglalkozás nyújt széles körű lehetőséget. Pl. Természetismereti séták, ipari és mezőgazdasági termelés megfigyelése, termékek gyűjtése.

A gyermekben természetesen levő tudásvágy igaz ismeretekkel nyrc kielégítést, de csak akkor, ha a pedagógus kritikai módszerrel rávilágít az idealista nézetek helytelenségére. Ha ellensúlyozza az idealizmus kategóriájába tartozó vallásos eszmék még több családban való jelenlétét.

A természet változásainak megfigyelése és a változásokhoz való alkalmazkodás szükségességére meggyőző erejű a jelenségek kölcsönhatására és összefüggésére való figyelem felkeltésére. Pl. Az évszakok változásai, a hozzájuk kapcsolódó emberi, növényi és állati tevékenységek. Az ember szerepe, a jelenségek változásaira gyakorolt hatása. A szűkebb és a tágabb környezeti tényezőkkel való kapcsolat. Mindezen példák a kisdobos életben erőltetés nélkül megerősítik az iskolában tanultakat.

A politikai nevelés része a különböző történelmi és forradalmi ünnepek megtartása. Külsőségeikkel, hangulataikkal maradandó emléket hagynak a 6—10 éves korú gyermek érzelmi életében. A kisiskolás gyermeknél nem a megértés, hanem az érzelmek felkeltése lehet a feladat, az ünnep tartalmi átélésének hangulatával. Felhasználhatók a diaképek, filmek, a televízió és a rádió adásai az ünnepel kapcsolatos érzelmek elmélyítésére, de vétek a figyelmet hosszú előadás, vagy összefüggő beszéd meghallgatására kényszeríteni. A szóbeli beszéd jelenléte nem törvényszerű az ünnepélyeken, megemlékezéseken, inkább nevezhető rossz hagyománynak. Sokkal korszerűbb formában ad ismereteket és érzelmi, esztétikai élményt a műsorrészeket összekapcsoló narrátoros megoldás, vagy a műsorzámok összetétele, logikus sora.

A munkásmozgalmi ünnepek megülése

igen szerencsés megoldás veterán, vagy ma működő kommunisták meghívása, mert a konkrét találkozás valósággá teszi a gyermektől távol álló fogalmakat, amelyekre nehéz életkori sajátágaiknak megfelelően megmagyarázni. A politikai nevelés a nevelés egészére vonatkozó szabályok értelmében megköveteli a tevékenységi formákat. A pártások szívesen végeznek gyűjtőmunkát, tanteremdiszítést, naplóvezetést, falújság készítését, kiállítás rendezését.

Az ünnepi alkalom tiszteletét vendégek jelenléte, kisdobos egyenruha és a jelvények kitűzése fokozza.

A szervezésben és a műsorban való részvétel mindig jó munka jutalma legyen, és fejlessze az önállóságot. A speciális képességek felfedezésére és fejlesztésére, gyümölcsoztatására szintén nagy alkalmat adnak a különböző ünnepek.

A SZOCIALISTA HAZAFISÁGRA ÉS PROLETÁR INTERNACIONALIZMUSRA NEVELÉS

A gyermekek az olvasmányok anyagában, az ünnepélyeken, a kisdobos foglalkozásokon találkoznak a múlt eseményeivel, szereplőivel. Közvetlen tapasztalás és közvetett szemléltetés útján megismerik mai létesítményeinket, a hazai tájat, lakóit, kulturális intézményeket, a dolgozó nép alkotásait és munkájának értékét. Megismerik a nemzet anyagi és kulturális értékeinek megbecsülését, a haladó hagyományok ápolását, a szocialista társadalom magasabbrendűségét és távlati terveit. Hallanak a szocialista tábor országai lakóinak életéről. Tanulnak a világ haladó dolgozóinak harcáról.

A fogalom összetevői igen sokrétűek. A kisdobos munkában nem részletes kibontásukra van szükség, hanem az érzékeltetésre, a könnyen észlelhető jegyek felismertetésére, érzelmi alátámasztásra. Vigyázni kell, mert a nevelési terület arra csábít, hogy az erőltetett feladatokra koncentráldjanak és közben elszakad a közeli környezetben fellelhető érték és a hétköznapi tettek hazafisága.

A haza védelmére való felkészítés hatékony eszköze a találkozás a katonákkal, a különböző túságok, a nemzeti zászló és az állami címer tisztelete, a magyar himnusz és a nemzetközi himnuszok forradalmi lényegének megértése. A csapat formáságai, egyenruhája, fegyelme előkészítő tartalmúak.

A MUNKÁRA NEVELÉS

Ide tartozik a tanuláshoz való helyes viszony kialakítása, az önkiszolgálásra, házi és közhasznú munkára való nevelés, a szocia-

lista tulajdon megbecsülése és védelme. Alapvető feladat a tanulásnak, mint munkának való felfogása, amely előkészítő jellegű a felnőtt kori tevékenységhez.

A SZOCIALISTA HUMANIZMUS ÉS A KÖZÖSSÉGI MAGATARTÁS

Makarenko elvei szerint:

„Lépünk fel a legnagyobb követeléssel és a lehető legnagyobb tisztelettel az ember iránt.”

A szocialista humanizmus és a közösségi magatartás tartalmának kiművelésére széles lehetőséget adnak a kisdobos élet közös foglalkozásai, a játékok, a közös nagy feladatok megoldására szerveződött csoportosulás, ahol lehetőség van az egyének képességeinek kibontására, vagy a társak érdekeinek előtérbe helyezésére. Az egyenrangú felekből álló kisdobos tisztségviselők választott és megbízott személyek. Funkciójuk addig terjed, míg a rájuk bízott feladatokat becsülettel és eredményesen — a közösség és az eszme szolgálatában — látják el.

A gyermekek egymás közötti humánus kapcsolatait az udvariasság, figyelmesség, barátság szálaival indulnak és bajtársi együttérzésben fonódnak együttműködéssé. Az önzés, irigység, törtetés vadhajtásainak lenyészése a kisdobos közösségben van a legjobb alkalom, mert itt nem érték a túlzott egyénieskedés, csak az elvégzett kötelesség és az őszinte összetartás.

AZ ESZTÉTIKAI NEVELÉS

A kisdobosok között az esztétikai nevelés kiterjed a természet szépségeinek észlelésére, tudatos élvezésére és megóvására. A tárgyi környezetnél annak megteremtésére is legyen alkalom.

Vegyék észre a tanulók a munka és termékeinek esztétikáját, az egyéni és csoportos szép magatartást. Kulturáltságuk fokozására felhasználandók a korszerű eszközök. A művészi alkotások, rendezvények és műsorok

válogatására, megértésére, szépségeinek megvilágítására nevelhetők a kisdobosok. A csapat életében széles lehetőség nyílik az esetleges gyermeki alkotásra, a tehetségesek felkarolására.

A felsorolt nevelési feladatok és tevékenységi formák egységet alkotnak a kisdobos próbakövetelményekkel. Vannak teljesen megegyező tevékenységi formák. Pl. Az őszi próbánál november 7. megünneplése; a téli próbánál a tantárgyi vetélkedők; a tavaszi próbánál az emlékművek virágosítása, anyák napja.

Az egész évi próbánál a magatartás példássága, tisztségviselés, tanulás, segítés, jó közlekedés követelménye; törődés a kisebbekkel; lakóhely megismerése és épségének védelme. A felsorolt példák a 3. osztály követelményeit tartalmazzák.

A próbakövetelmények a gyermek számára fogalmazzák meg a feladatokat. A próbálapon írásban rögzítettek és teljesítésüket a nevelő igazolja.

A Nevelési Tervben nem szereplő tevékenységi formák viszont a kisdoboscsapatban kiegészítik az iskolai munkát. Lehetőséget teremtenek olyan jellegű feladatok megoldására, amire a tanítási óra nehezen ad alkalmat.

A kisdoboscsapat azzal is támogatja az iskolai nevelő tevékenységet, hogy több gyermek számára nyújt szereplési alkalmat. Itt a gyermek az osztályzatban megnyilvánuló értékelés gátlásai nélkül bonthatja ki tehetségét. Megnyilvánulhatnak olyan személyi jótulajdonságok, amelyek az oktatás folyamatában nehezebben fedezhetőek fel, de nagyon jól hasznosíthatóak.

A közösségi összetartozást fokozza a mozgalmi munka rendszerint kollektív keretben történő végrehajtása.

Akár az iskolában, akár a kisdoboscsapatban oldhatók meg hatékonyabban egyes nevelési feladatok, akkor jók, ha lényegük és a célkitűzésük azonos irányban halad minden nevelőnél.

Pozsgai Vidáné gyakorlóiskolai igazgató,
Győr, Tanítóképző Intézet

ÉNEK-ZENE ÓRA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA V. OSZTÁLYÁBAN

Az óra anyaga: *Föl, föl vitézek...* kezdetű dal hallás utáni megtanítása.

Didaktikai feladat:

- Az *Útörő* induló és az *Esik eső* népdal egy- és kétszólamú éneklésének gyakorlása.
- A *Haj, de fényes nap van...* IV. osztályban tanult dal ritmusának és dalmatának elemzése.
- A színek gyakorlása.

d) Az új dal megtanítása.

e) A fúvószenekar hangzásának megismertetése.

Nevelési feladat: A haza, a szabadság szeretetére és megvédésére való nevelés.

Szemléltetés:

- Hősök arcképei és a szabadságharc csatajelenetei Márkus István: *Forradalom és szabadságharc 1848—1849 c.* képes történelemkönyvéből.